

Egyetemi élethelyzetek: a kortársi szocializáció dimenziói

Az Egyetemi élethelyzetek két kötetben megjelent tanulmányai egy olyan kutatási projekt keretében születtek, melynek célja a debreceni egyetemi hallgatók kortársi szocializációjának vizsgálata. A Campus-lét kutatás 2010 februárjában vette kezdetét, és 2012. december 31-ig tartott. A kutatás megvalósításában a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékének és a Neveléstudományok Intézetének munkatársai és hallgatói vettek részt. A kutatás Szabó Ildikó professzor vezetésével és az OTKA támogatásával ment végbe. A vizsgálat a nappali tagozatos egyetemisták életformájával, a hallgatók körében kialakult csoportokkal, csoporthatárokkal és csoportkultúrákkal foglalkozik. A kutatás hordereje abban mutatkozik meg, hogy Magyarországon még nem volt példa arra, hogy az ifjúsági kultúra dimenzióit egy város egyetemistáinak csoportvilágában, a csoportszocializáció nézőpontjából, különböző kutatási módszerekkel vizsgálják.

A tanulmánygyűjtemény alcíme (*Ifjúságszociológiai tanulmányok I–II.*) jelzi, hogy a szerteágazó kutatás milyen tudományterület illetékességébe tartozik. A kötetben olvasható tanulmányok mindegyike a Campus-lét kutatás keretében készült. A kutatási módszerek szempontjából igen sokszínűek: egy részük a Campus-lét kutatás online adatfelvételének elemzésén alapszik, másik részük kvalitatív módszereken: egyéni interjúkon, fókuszcsoportos interjúkon, résztvevő megfigyelésen.

A kötetekben 21 tanulmány található, melyet 9 oktató, 5 mesterszakos hallgató és 10 doktorandusz hallgató írt. A két kötet négy főbb kutatási területet mutat be részletesen: értékek és ideológiák, munka, tanulás, életmód és szabadidő.

Csoportvilág, értékvilág, politikai szocializáció

Először az *Egyetemi élethelyzetek* első kötetének tanulmányait tekintem át. A kötet három fejezetre bontható: az első az egyetemi hallgatók csoportvilágát, a

második az egyetemisták értékvilágának jellemzőit, míg a harmadik fejezet a huszonevesek politikai szocializációjának alakulását járja körül.

Az első, bevezető tanulmány az egyetemisták kortársi szocializációját vizsgálja, melyet nagyban befolyásolnak az egyetemen kialakult formális és informális csoportok. Szabó Ildikó négy formális csoportot különböztet meg (oktatók, hallgatók, szakalkalmazottak és a Hallgatói Önkormányzat), vizsgálja a szerepüket és a közöttük kialakuló interakciókat. A szocializációt befolyásolják a campusok külső és belső terei és a terekhez kapcsolódó csoportokba való integrálódás mértéke, valamint a hallgatók társadalmán belül kialakult csoportok és csoportviszonyaik. Az egyetemet fontos szocializációs színtérnek tekinti, mely jelentős befolyással lesz az egyén további életrészeire.

A második tanulmány az elsőgenerációs kollégisták környezeti integrálódásáról szól.

A harmadik tanulmány a Debreceni Egyetemen tanuló külföldi hallgatók beilleszkedését vizsgálja. Ezen belül részletesen foglalkozik azzal, hogy mennyire nyi-

tottak a magyar kultúra és a helyi emberek iránt, valamint hogy a kulturális különbségeket hogyan dolgozzák fel. Dusa Ágnes Réka különböző kultúrákból érkező fiatalokkal készített interjút, valamint olyanokkal, akik gyakran találkoznak külföldi diákokkal. Eredményei szerint a külföldi hallgatók a debreceni egyetemet költséghatékonysága miatt választják. Ebben a már kialakított kapcsolati háló, az itt tanulók, a rokonok és a barátok motiválják őket. Előítéletek, diszkrimináció és fizikai támadások nem az egyetemen érték a külföldi hallgatókat, hanem az egyetem falain kívül.

A negyedik tanulmány a barátság szerepét vizsgálja a hallgatók életében. Harmati Edina a baráti kapcsolatok formálódását, az új barátságok kialakulását, a fiú-lány barátság kérdését, az életkori különbségeket és a barátságban kialakult hierarchikus viszonyokat, valamint a szerelem és barátság fontosságát elemzi. Hipotézise beigazolódni látszott, miszerint a középiskolai barát-

ságok (részben a közösségi és csevegő-programoknak köszönhetően) kiállják az idő próbáját. A szerelem és barátság kérdéskörben a fiúk pesszimisták, a lányok optimistábbak voltak a kapcsolat sikerességét illetően.

A kötet második fejezete a hallgatók értékvilágát veszi górcső alá. Az első tanulmány a vallásos hallgatók vallási közösségeit és szervezeteit mutatja be,

valamint azt, hogy milyen értékeket és normákat képviselnek a campuson belül. Pusztai Gabriella, Bacskai Katalin és Kardos Katalin kvalitatív kutatásának eredményei szerint a vallásos hallgatók nemcsak az elméleti és gyakorlati tudás megszerzését tartják fontosnak, hanem a lelki kiteljesedést, az emberi kapcsolatokat, a keresztény csoportokba való tartozást is. Mindezeket elősegítheti, ha az egyén fele-

kezeti szakkollégium tagja.

A második tanulmány a Campus-lét kutatás kérdőív adatfelvételére támaszkodva vizsgálja a hallgatók értékvilágát. Marián Béla a debreceni egyetemisták vallásosságát, a kisebbségek iránti elfogadást és elutasítást, a hallgatók értékválasztását, a pesszimizmust és neurózist, valamint a kialakított értékrend-csoportokat elemzi. Eredményei szerint a valláshoz való viszony különíti el legfőképp az elemzés során feltárt attitűdcsoportokat. Megkülönböztet nem vallásos csoportot, negatív életérzésű csoportot, „türelmetlen” vallásos csoportot és „türelmes” val-

lásos csoportot, melyek arányai eltérőek a Debreceni Egyetem különböző karain. A különbségek okai között találjuk az eltérő nemi arányokat, valamint a karok eltérő értékvilágát.

A harmadik tanulmány a Szegedi Tudományegyetem adatfelvételeinek eredményeit mutatja be, mely a Campus-lét kutatás online kérdőívének adaptált változatával valósult meg. A szegedi hallgatók az

Pataki Gyöngyvér azt vizsgálja, hogy melyek a kollégista életmód jellemzői, és hogy az esetek többségében miért válnak magányossá hallgatók az egyetemre bekerülő hallgatók kapcsolati hálóinak és társadalmi támogató rendszerének átrendeződésével. A Campus-lét adatbázis elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a nagymértékű digitális kultúrafogyasztás és a csoporttagságban való alacsony részvételi hajlandóság nem befolyásolja a magányosságot. A sikertelen beilleszkedés okait a hazajárás magas gyakoriságában, az erős családi kötődésben és az anyagi és akadémiai elvárásoknak való túlzott megfelelési kényszerben látja.

értékek szempontjából inkább a posztmaterialis értékek felé hajlanak, és kevésbé fontosak számukra a tradicionális értékek. Jancsák Csaba a vallott értékeket négy faktorba rendezte (introverzív posztmaterialis értékorientáció, extroverzív univerzális, tradicionális értékek és posztmodern értékek), majd ezek jellemzőit vizsgálta.

Az első kötet harmadik fejezete a huszonevesek politikai szocializációját vizsgálja. Az első tanulmányban Sörös Anett a szélsőjobboldali egyetemistákat mint csoportot elemezte. Kitér a szélsőjobboldal fogalmára, ideológiájára, a szélsőjobboldali szervezetek világára, a társadalomban való megjelenésére. Vizsgálja, hogy az internet hogyan jelenik meg a szélsőjobboldali fiatalok csoportalakulásában. Eredményei szerint a radikális attitűdöket képviselő hallgatók csoportjába elsősorban a férfiak, a kistelepelesen élők és a legfeljebb középfokú végzettséggel rendelkező szülők gyermekei tartoznak.

A következő tanulmány a Hallgatói Önkormányzatnak a hallgatók állampolgári formálódására tett hatásaival foglalkozik. Nyüsti Szilvia kvantitatív eredményei szerint a hallgatók a kari HÖK-ben bíznak meg a legnagyobb mértékben, és ezen keresztül ítélik meg az egyetemi HÖK munkásságát. Minél több éve jár valaki az egyetemre, annál elégedetlenebb a tevékenységükkel. A hallgatók és a szervezet közötti párbeszédet megnehezíti a HÖK és a hallgatók közötti kommunikációs csatorna hiánya.

A politikai szocializációval foglalkozó fejezet utolsó tanulmánya az egyetem hallgatói között kialakuló szélsőjobboldali politikai identitást vizsgálja. Varga Szabolcs a Campus-lét online adatfelvétel adatainak elemzése alapján két szélsőséges jobboldali attitűdöt különböztet meg: a radikális jobboldaliakat és a szélsőjobboldaliakat. Megállapítja, hogy a radikális jobboldali attitűd főként a férfiakra jellemző; a gimnáziumi végzettségű szülők gyermekei között kisebb mértékben fordul elő. Varga Szabolcs vizsgálja a jobbi.hu, trianon.hu és kuruc.info weblapok látogatottságát is, valamint azt, hogy a fiatalok mely értékeket tartják követendőnek.

Tanulás, munka, életmód és szabadidő

Az *Egyetemi élethelyzetek* második kötet az első folytatása. A második kötet is három nagy témakört fog át. Ezek a következők: az egyetemisták a tanulás és munka világában, életmódjuk jellemzői, valamint szabadidő-eltöltési szokásaik.

A negyedik, a tanulás és munka világról szóló fejezet első tanulmányában Bordás Andrea és Ceglédi Tímea a Debreceni Egyetem szakkollégiumainak belső tanulási folyamatait vizsgálja. A szerzők félig strukturált interjúkat készítettek. Kimutatták, hogy egy kívülállót a szakkollégium teljes értékű tagjává való válásához a szakmai közösségi programokba való aktív bekapcsolódás segíti. A szakkollégiumban kialakult közösség meghatározza a tagok viselkedés- és értékrendszerének kialakulását, a személyiség fejlődését, valamint ideális terepnek tűnik az egyéni és kollektív tanuláshoz is.

A második tanulmányban Márkus Zsuzsanna foglalkozik a szakkollégisták és a nem szakkollégisták jellemzőivel. A kvantitatív adatok alapján kimutatja, hogy a szakkollégisták szülei magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, anyagi helyzetük is jobbnak mondható, és nagyobb arányban élnek kollégiumban, mint a nem szakkollégisták. Általában nyitottabbak más csoportok tagjainál, fő céljuk a tudásuk és kapcsolati tőkéjük gyarapítása. A munkához és az egyetemi képzéshez pozitív viszonyulásuk mutatható ki.

A fejezet következő tanulmányában Sörös Anett vizsgálja a karok és szakok szerepét, valamint azt, hogy értelmezhetőek-e csoportként a különböző karok és szakok. Kvalitatív és kvantitatív eredményei szerint a szülők iskolai végzettsége, a tanuláshoz és munkához való viszony, az értékek, az egyetemmel és szakkal kapcsolatos elvárások befolyásolják a csoportképződést. Megállapításai szerint ezek a csoportok jól körülhatárolhatóak. Öt szakmai csoportot vizsgálatával foglalkozik: az örökösök, a feltörők, a kitorók, a bölcsészek és a gazdasági szakon tanulók csoportjával.

A fejezet utolsó tanulmányában Fényes Hajnalka, Lipcsei László és Szeder Dóra Valéria vizsgálják a hallgatók önkéntességhez való viszonyát. A kvalitatív és kvantitatív kutatások alapján megállapították, hogy viszonylag kevesen végeznek önkéntes munkát. Ennek legfőbb okai közt az információhiányt, az idő és felkészültség hiányát, az anyagi okokat említették a hallgatók. A hallgatókat legfőképp az új típusú önkéntesség jellemzi, mely egyfajta befektetés, hiszen később beírhatják önéletrajzukba, kapcsolati hálójukat bővíthetik és tapasztalatokat szerezhetnek. A kutatás bebizonyította, hogy az önkéntességnek csoportképző ereje is van.

Az ötödik fejezet az egyetemisták életmódját vizsgálja. Az első tanulmány témája a felsőoktatásban hallgató és nem hallgató fiatalok kulturális, szabadidő-eltöltési szokásainak összehasonlítása. Madarász Tibor résztvevő megfigyelőként különböző szórakozóhelyeken vizsgálódva tanulmányozta, hogy milyen fogyasztási, megjelenési és viselkedésbeli sajátosságok, csoportképző tényezők hatnak a fiatalok különböző csoportjaiban. Arra a következtetésre jutott, hogy összeolvad az ifjúsági társadalom többféle rétege, csoportja, és hasonló viselkedési mintázatok mutatkoznak a fiatalok eltérő csoportjaiban.

A fejezet második tanulmánya olyan rizikó- és védőfaktorokat mutat be, melyek hatással vannak az egyetemisták dohányzására, alkohol- és kábítószer-fogyasztására. Kovács Klára eredményei szerint védőfaktornak tekinthető a rendszeres sportolás, melynek gyakorisága csökkenti a dohányzás mértékét, valamint a szülői támogatás, mivel a szülő és gyerek közötti kötődés véd a nagy mennyiségű alkohol- és kábítószer-fogyasztástól, hozzájárul a rendszeres sportolás kialakításához. A közeli családtagok káros szenvedélyei, a barátok száma befolyásolja az élvezeti szerek használatának gyakoriságát.

Az ötödik fejezet utolsó tanulmánya a társadalmi tőke alapján jellemzi a pécsi és debreceni egyetemistákat, ahol hasonló kérdőív került lekérdezésre. Bognár Adrienn eredményei szerint mindkét helyen

kevésbé jellemző az egyetemistákra a vállalási alapú szerepvállalás, az önkéntes tevékenység végzése, a politikai szerepvállalás. A debreceni egyetemisták aktívabbak az egyetemi életben, több eseményen, közösségi programban vesznek részt, mint a pécsiek.

A hatodik fejezet az egyetemi hallgatók szabadidő-eltöltési szokásait vizsgálja. Az első tanulmányban Murányi István és Márton Sándor kvantitatív adatok alapján tanulmányozza a hallgatók szociokulturális jellemzőit, a tanulmányaik alatt Debrecenben élő hallgatók hazautazásának motivációit, a szabadidőt kitöltő programokat és helyeket, valamint tevékenységeket. Arra a következtetésre jutottak, hogy a hallgatók szabadidő-eltöltési szokásait főként a nemi hovatartozásuk, a képzésük, a kulturális fogyasztási szokásait formáló szociokulturális tényezők határozzák meg.

A második tanulmányban Bocsi Veronika fókuszcsoportos interjúk segítségével vizsgálja a modern szabadidő világát. Hipotézise beigazolódott kari szinten, hogy a modern szabadidő dominanciája disszonáns érzést kelt a hallgatókban, mivel gyermekkorukból vannak tapasztalataik az internet előtti időkről, melyekre boldogan emlékezhetnek. Főként a humán karokra volt érvényes a generációs problematikára vonatkozó feltevése.

A harmadik tanulmányban Kovács Klára a szabadidő-eltöltési szokásokon belül főként a sportolási szokásokra helyezte a hangsúlyt. A kvantitatív kutatás eredményeire támaszkodott. A helyszínek, események és tevékenységek alapján különböző preferenciákat különböztet meg: a bulizó, az elitkultúrát preferáló, a társasági, a kocsmázó, a fitness/wellnes-orientált preferencia-típusokat, valamint a digitális kultúra fogyasztóit, az individuális és a fizikai aktivitást preferáló típusokat. Ezek alapján három hallgatói csoportot különböztet meg: a bezárkózottakat, a szórakozás- és fogyasztásorientáltakat, valamint a sportosak/társaságkedvelőket. Azt, hogy ki melyik csoportba tartozik, meghatározza a szülők iskolai végzettsége, anyagi

helyzete és a havonta rendelkezésre álló pénz összege.

A fejezet utolsó tanulmányában Buzinkay Nóra résztvevő megfigyeléssel vizsgálta a hallgatók fesztiválozási szokásait a debreceni Campus fesztiválon. A következő tényezőket vizsgálta: árak, zenei stílusok, civil szervezetek jelenléte, programok, alkohol, ismerkedési lehetőségek, barátok, kikkel érkeztek a fiatalok, öltözködés, beszélgetési témák és a fesztivál-életforma. Eredményei szerint a Campus fesztivál népszerű a hallgatók körében, szívesen ismerkednek itt, nyitottak másokra, kulturáltan szórakoznak, és kikapcsolódásként vesznek részt a fesztiválon.

Ahogy láthatjuk, az *Egyetemi élethelyzetek* mindkét kötete logikailag jól felépített, a tanulmányok az egyetemi élet főbb dimenzióiba ágyazódnak. Már a tartalomjegyzék megtekintése után át tudjuk tekinteni ezeket a főbb témaköröket, melyek az élet különböző területeit járják körül. Olyan sokszínű a két kötet tanulmányaiból kirajzolódó kép, hogy biztosan mindenki talál magának kedvére való olvasnivalót.

Kinek ajánlható a kétkötetes tanulmánygyűjtemény? Nem csak azoknak szól, akik a társadalomtudomány területén jártasak és az ifjúságszociológia iránt érdeklődnek. A laikusok is bátran a kezükbe vehetik, hiszen a tanulmányok egyszerre tudományosak és olvasmányosak. A bennük megjelenő interjúrészletek közérthető, hétköznapi nyelvezetével is bárki azonosulhat. Néhány percre elmerenghetünk a kvantitatív kutatások eredményeinek illusztrációiban, az ábrákon, diagramokon, a különböző táblázatokon, melyek segítenek megérteni a leírtakat.

Mivel a kötet szerzői körében egyaránt megtalálhatók oktatók és mester-, illetve

PhD-képzéses hallgatók, azt gondolhatnánk, hogy ez rontja a kötet minőségét. Azonban ez a közös kutatás, a tanulmányok megírása és a kötetek szerkesztése kitűnő lehetőség a hallgatók számára, hogy bemutathassák akár több éven át tartó kutatói munkáik gyümölcsét. Többségük már a BA-s szakdolgozatában kezdte el a saját témáját vizsgálni, és évek alatt jutottak el arra a szintre, hogy egy komplexebb kutatást tudjanak megvalósítani, eredményeket felmutatni, gyakran a kvalitatív és kvantitatív technika ötvözésével. Megtanultak kutatást tervezni, elemezni, egymással és az oktatókkal együttműködni, közösen gondolkodni tudományos kérdésekről, a tudományosság szempontjait figyelembe véve írni. Ez a többéves műhelymunka és publikálási mód példaértékű, hiszen csak nagyon kevés egyetem tud ajánlani ehhez hasonló lehetőséget diákjai számára, kiknek ez ugródeszkát jelent szakmai karrierjük szempontjából.

Kijelenthető, hogy a kötet megjelenésével jelentősen gazdagította az ifjúságszociológiai szakirodalmak választékát. A fiatalokról, de nem csak a fiataloknak szól. Bátran ajánlhatom mindenkinek e kötetet, és merem állítani, hogy a tanulmányok elolvasása után rengeteg új és meglepő információval gazdagodhatunk a debreceni egyetemisták csoportvilágáról.

Dusa Ágnes Réka, Kovács Klára, Márkus Zsuzsanna, Nyüsti Szilvia és Sörös Anett (2012, szerk.): *Egyetemi élethelyzetek. Ifjúságszociológiai tanulmányok I–II.* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 271 és 259 oldal.

Markos Valéria
Debreceni Egyetem BTK, hallgató